

MAANDBLAD

UITGEGEVEN DOOR HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG.

LIMBURGSCH FLORA IN 1919.

Viel er in 1918 niet veel bezunders op floristisch gebied te vermelden, ook dit jaar is er maar weinig nieuws te boeken.

Onder den vreedden oorlog, vier jaar lang, moest de onschuldige plantkunde 't mede eenigszins misgelden. Groote excursies tot in de zoo belangrijke grensgebieden en zelfs kortere uitstapjes waren nog zeer bemoeilijkt.

Dus ook de natuur liefhebber hunkerde naar den vrede, die zou komen met de nieuwe lente. Deze kwam en met haar inderdaad de mogelijkheid om zich weer iets vrijer te bewegen.

In Mei togen we dan ook spoedig naar 't zuidelijkst deel van ons gewest en bevonden tot onze groote vreugde, dat de natuur zich toch maar weinig van den strijd tusschen de menschen had aangetrokken.

Op de warme oosthelling van den Pietersberg waren trouw de Orchideën, Anemonen en Viooltjes op hun post verschenen; 's zomers koesterde er zich 't Zonneroosje, terwijl Gamander en Tijn de lucht met hun geur vervulden.

Ook in den Z. O. hoek was 't landschap nog 'tzelfde gebleven: de Vierlandhoek, de donkere uitgestrekte Vaalser bosschen, de Eiserberg, allemaal waardevolle punten op floristisch gebied, lagen er ongerept in hun vroegeren plantenrijkdom. 't Seijter-, Selzer- en Eiserbeekje kabbelden nog met hun klare welluidende golfjes door de bloemrijke beemden in de omgeving van Epen, Vaals en Wittem. Ook de wilde Geul met al haar kronkels en bochten besproeide als voorheen de weiden vol Orchideën en Zinkviooltjes, die haar boorden omzoomen.

De natuur bedriegt nooit, maar blijft stil haar werkzaamheden voortzetten; de bloemen doen allen haat en nijd vergeten en schenken vrede en geluk.

Maar toch, de oude vriendschap onder de floristen der naburige landen keerde nog niet terug. De vurig verbeide hoop om eindelijk de gebieden over de grenzen, waar we vóór den oorlog zoo vaak 'n dag, na 'n week van ambtsdrukte, met hen gebotaniseerd hadden, weer eens terug te zien, zou ook dit jaar nog niet vervuld worden. Voor 'n vergelijkend onderzoek zijn de grensgebieden nu eenmaal onmisbaar, de flora van 'n streek stoort zich immers niet aan politieke lijnen.

* * *

Een en ander, van wat er in eigen land dit jaar gevonden werd, achten we toch vermeldenswaard.

Rector Brouns te Overbunde, die, zooals ieder jaar, de omgeving van Geulle en Bunde nauwkeurig onderzocht, vond te Bunde *Veronica peregrina*; deze Eerenprijs is afkomstig uit N.-Amerika en vermoedelijk met groentezaden aangevoerd; in N.-

Nederland wordt ze op eenige plaatsen reeds lang als ingeburgerd beschouwd; waar ze zich thuis gevoelt, komt ze ieder jaar vanzelf weer terug.

De zeldzame kruisingen van *Galeopsis Ladanum* en *G. dubia* waren dit jaar weer in groote menigte langs 't spoor bij Bunde opgekomen; ze zijn door de spoorarbeiders gespaard en zullen vermoedelijk 't volgend jaar nog beter bestudeerd kunnen worden.

Ook vond hij in 't voorjaar een nieuwe groeiplaats van den zeldzamen wilden bastaard *Primula officinalis* × *P. elatior*, n.l. bij Mariënweerd.

Te Geulle bij 't Doodleger zag hij *Euphrasia nemorosa* met regelmatig bloemen. Hierbij treft 't wel, dat de bloemkroon niet gevormd was zooals de pelorische eindbloem van andere leden der Leeuwenbekachtigen (b.v. *Digitalis* en *Linaria*), maar zooals de pelorische bloem bij *Lipobloemigen*, n.l. op een Crucifeer gelijkend.

De Heer Stessen die ook dit jaar 't mooie land van Gulpen verkende, speciaal om er Orchideën te vinden, ontdekte bij Wijlre een flinke kolonie van de *Herfstschröfch's*. Van dit onaanzienlijk orchideeltje, dat bovendien in een veel later seizoen bloeit dan zijn zusjes, is de klassieke groeiplaats op den Pietersberg tegenover 't kasteel van Canne zoo goed als uitgeroeid door (vooral buitenland-sche) verzamelaars; op de andere vindplaatsen, waar 't vroeger door een of twee exemplaren vertegenwoordigd was, is 't geheel verdwenen.

Ook vond hij aldaar de *Hondswortel*, 'n andere veel fraaiere Orchidee, wier eenige vroegere groeiplaats te Voerendaal door mergelontginning te niet was gegaan.

De Heer Vroemen te Merkelbeek, vond bij Doenrade een plek met *Chelidonium majus*, waarbij de bloemen van alle planten 8 kroonbladen hadden. De variëteit met gevulde bloemen was reeds voldoende bekend; niet echter die met halfgepulde of liever dubbele bloemen. Er is van uitgezaaid om er verder proeven mee te nemen.

Pater Fleck te Watersleijde vond op de heide tusschen 't station en de grens te Vlodrop 'n groote hoeveelheid *Lycopodium complanatum*, die in 't Zuiden zoo zeldzaam is en waarschijnlijk alleen bij Brunssum voorkomt. In Noord-Limburg groeit ze op meer plaatsen, evenals in 't daar aangrenzende Belgisch en Duitsch gebied. Te Vlodrop was 't weer de variëteit *Chamaecyparissus*; 't is nog de vraag of de andere variëteit, *anceps*, wel inheemsch is.

Van de zeldzame *Euphrasia montana* vond de Heer Kloos uit Dordrecht in den voorzomer 'n weiland vol langs de Geul bij Cottessen, vlak aan de Belgische grens.

Van de *Kuifhyacint* werd dit jaar 't gebied weer met twee plaatsen vermeerderd: de Heer Kentgens te Sittard trof haar ten Noorden van Geleen

aan; de Heer Stessen bij Simpelveld. Ze is nu reeds op twaalf plaatsen in Z.-Limburg gevonden.

De Heer Al. De Wever te Maastricht zag onder honderden gewone één struik witbloemige *Ononis spinosa* buiten de Boschpoort nabij 't „Kraaiendorp”. Ze is nog niet in den Museumtuin overgeplant, omdat ze voorloopig nog veilig is; wel is onmiddellijk bij rijpheid zaad ervan uitgezaaid.

* * *

De graanaanvoer uit Amerika is op 't oogenblik nog te onbeduidend, dan dat weer vreemde planten kunnen worden aangevoerd; 't valt wel op, dat van de talloze adventiefplanten van vóór den oorlog er zoo bitter weinig hebben stand gehouden, al bleven de terreinen onveranderd.

Al valt 't eigenlijk buiten ons bestek, toch kunnen we niet nalaten iets van de voedingsplanten te melden, die men in de oorlogsjaren heeft trachten aan te kweken.

Zonnebloemen: de zaadopbrengst viel erg tegen. Maïs schijnt in ons land niet loonend, ook niet de variëteiten die hier nog rijp zaad voortbrengen.

Van de **Aardperen** of z.g. Russische aardappels (*Helianthus tuberosus*), die vroeger hier nog al voor stroopbereiding gekweekt werden zag men thans weer enkele perceeltjes. De opbrengst is ieder jaar bijzonder groot, althans die van de verbeterde rassen van Vilmarin, maar ze zijn niet erg smakelijk, ook niet voor 't vee.

't **Brusselsch Witlof**, 'n variëteit van de wilde Cichorei, bleek te Merkelbeek zeer winstgevend te zijn.

Voor één cultuur is de oorlog de doodsteek geweest, n.l. voor de **Kaarden**, die tot voor 1914 nog grefig aftrek vonden in Duitschland.

* * *

Ten slotte iets over de mergelontginning en nog wat.

De kalkexploitatie zou, naar men beweert, door gebrek aan steenkool geen opgang gemaakt hebben; 't schijnt echter dat, ondanks de geweldige reclame, de inlandsche kalk niet erg deugdelijk bleek te zijn. Als dit zoo is, dan mag de natuurliefhebber hierover toch wel 'n beetje leedvermaak hebben, al dient ook hij 't algemeen boven 't eigenbelang te stellen. Door de mergelontginningen zijn al heel wat mooie plekjes vernietigd; doch daarom niet getreurd! Als langzamerhand de natuur weer de kale uitgeschudde plaatsen in een nieuw plantenkled heeft gestoken, kan men 't misschien nog beleven dat eenmaal sommige terreinen er mooier dan vroeger zullen uitzien.

Ook voor de bruinkoolindustrie schijnt 't er niet bijster goed uit te zien. Al is deze gedurende 't steenkoolgebrek van groot nut, we betreuren 't dat nu de eigenlijke veenflora, die van open zonnige standplaats houdt, al zoo goed als verdwenen is. De nog overgebleven kleine plekjes zijn nu vanzelf ten ondergang gedoemd. Wel vindt men te Schinveld nog dennen- en loofbosch met als ondergrond wat veenmos, aan wier randen zich nog enkele groter veenplanten trachten te handhaven.

Toch is 't niet onmogelijk, als die bruinkoolterreinen na verloop van tijd weer aan zichzelf overgelaten blijven, dat ook hier eens zich opnieuw 'n veenflora zal vestigen. Wat we van harte hopen.

Nuth.

A. DE WEVER.

'N KNEKELHUIS.

„Belvédère” en 't Boscherveld” — (zie vorig Maandblad) — lijken meer en meer 'n groot knekelhuis.

Geen week haast gaat voorbij, waarin niet allerlei knooken worden gevonden.

Gelukkig komen ze allemaal terecht in 't Maastrichter Museum, waar ze, naast andere Limburgsche natuurhistorische vondsten, getuigen van den rijkdom, welke op dit gebied in ons gewest bestaat.

Eenmaal moet te „Belvédère” en in 't „Boscherveld” 't Maaswater geweldig hebben huisgehouden, er de lijken van dieren en menschen hebben naar toe gevoerd.

Oók van menschen!

In de week voor Allerheiligen kwam te „Belvédère” 'n gansch menschenskelet te voorschijn.

't Lag pl.m. 1 Meter onder de oppervlakte en wel in de bovenste löss, beter gezegd leemlage, welke zit op de kolossale lössmassa, waardoor „Belvédère” bij de geologen zoo bekend is.

't Is zoo goed als zeker, dat dit löss er ligt op z'n eerste, z'n oorspronkelijke plaats en gerekend mag worden tot 't diluviale tijdperk, terwijl 't leem (brikenleem) boven dit löss van alluvialen oorsprong moet heeten.

In dit leem dan zat 'n menschenskelet.

Jammer genoeg kwamen we eerst ter plaatse toen schop en houweel van de werklui maar al te zeer 't geraamte hadden mishandeld, in 'n vormlozen beenderenhoop gemetamorphoseerd.

Zoo waren we niet in staat om 't skelet in situ te aanschouwen en zijn er zoo goed als zeker heel wat beenderen verloren gegaan. We hebben gered wat nog te redden viel.

Ons medelid, Dr J. Beckers, Beek, heeft de determinatie op zich genomen.

't Resultaat was, dat we in 't Museum konden onderbrengen: Schedelbeenderen; onder- en bovenkaak met 13 tanden; 5 halswervels; 3 borstwervels; 1 lendewervel; linker en rechter opperarmbeen; linker en rechter scheenbeen; hielbeen; 1 middenvoetbeentje; 1 middenhandbeentje en een zestal fragmenten van ribben.

't Moge waar zijn dat de vondst van 'n menschenskelet in 'n dergelijke aardlaag van weinig betekenis is voor de natuurhistorische wetenschap, toch hebben we gemeend ze hier te moeten memorieren, al was 't alléén maar omdat ze mede 'n kijk geeft op 't voor natuurhistorici anders zoo belangrijke „Belvédère”.

Alweer vonden we in diezelfde week vóór Allerheiligen in 't „Boscherveld” in laag b-c (zie vorig Maandblad, C. Ubaghs, l'homme préhistorique enz.) een hertenkaak, waarin 3 tanden, benevens nog een afzonderlijken dito tand.

't Vele voorkomen van overblijfselen van herten is opvallend en vaak hebben we ons afgevraagd, hoe komen ze allemaal hier terecht? Die beesten moeten eenmaal in de buurt van Maastricht in ontzaglijke hoeveelheden gehuisd hebben.

Dat blijkt ook uit andere vondsten, welke in de stad zelf, jaren geleden, plaats hadden. In de Stokstraat en buiten de St. Pieterspoort toch trof men in 1885 en '86 op korten afstand wel eenige duizenden geween van herten aan, die volgens wijlen den Rijksarchivaris J. Habets allemaal gezaagd